ČESKÁ REPUBLIKA
ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Michala Mazance a soudců JUDr. Marie Žiškové a JUDr. Josefa Baxy v právní věci žalobce L. M., proti žalované České správě sociálního zabezpečení, Křížová 25, 225 08 Praha 5, v řízení o žalobě proti rozhodnutí ze dne 23. 10. 2002,

takto:

I. Rozhodnutí České správy sociálního zabezpečení ze dne 23. 10. 2002, se zrušuje pro vady řízení.

II. Věc se vrací žalované k dalšímu řízení.

III. Žalobci se nepřiznává právo na náhradu nákladů řízení.

IV. Žalovaná nemá právo na náhradu nákladů řízení.

Odůvodnění:

Žalobou napadeným rozhodnutím přiznala žalovaná žalobci podle zákona č. 261/2001 Sb., o poskytnutí jednorázové peněžní částky účastníkům národního boje za osvobození, politickým vězňům a osobám z rasových nebo náboženských důvodů soustředěných do vojenských pracovních táborů a o změně zákona č. 39/2000 Sb., o poskytnutí jednorázové peněžní částky příslušníkům československých zahraničních armád a spojeneckých armád v letech 1939 až 1945, peněžní částku 60 000 Kč za dobu neoprávněného vězně ní od 3. 4. do 24. 4. 1950, od 30. 1. do 30. 4. 1954, a od 19. 1. do 19. 9. 1959. Naopak tímtéž rozhodnutím zamítla žádost o poskytnutí jednorázové částky za dobu od 25. 4. 1950 do 2. 12. 1950. Rozhodnutí je odůvodněno tím, že za doby, za které byla jednorázová částka přiznána, žalobce prokázal vězně ní; za dobu od 25. 4. 1950 do 2. 12. 1950 byl žalobce v táboře nucených prací a jednorázová částka mu nenáleží.

Proti tomuto rozhodnutí podal žalobce podle procesních předpisů účinných do konce roku 2002 opravný prostředek, který byl předložen Vrchnímu soudu v Praze v prosinci 2002; tento soud již o věci samé do konce roku 2002 nerozhodl a podle

přechodných ustanovení k reformě správního soudnictví byla věc předána Nejvyššímu správnímu soudu k dokončení řízení (§ 129 odst. 2 a § 132 soudního řádu správního). Nejvyšší

správní soud proto poté v řízení pokračoval, jako by byla podána žaloba proti správnímu rozhodnutí, a protože žádný z účastníků netrval na nařízení jednání, rozhodl o věci bez toho, aby jednání nařizoval.

Z připojeného spisu žalované vyplývá, že žalobce je občanem České republiky, byl odsouzen třikrát za delikty, které podléhaly rehabilitaci a všechna tři odsouzení byla také zrušena v rehabilitačním řízení podle zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci. Kromě časově prvého odsouzení (rozsudek Okresního soudu v Chebu sp. zn. T III 930/49 ze dne 4. 9. 1949, jímž byl žalobce odsouzen na 10 měsíců těžkého žaláře) je u ostatních odsouzení také doloženo, že uložené tresty žalobce odpykal.

Kromě toho byl žalobce (v návaznosti na právě zmíněný soudní trest) umístěn rozhodnutím komise pro zařazování osob do táborů nucené práce do tábora nucené práce v P. na dobu osmi měsíců. Ve spise je doloženo, že v táboře strávil dobu od 25. 4. 1950 do 2. 12. 1950, přičemž se mu k této době dále započetl výkon správní vazby v předcházejících dnech (3. 4. až 24. 4. 1950).

Dále je zřejmé, že žalobce se domáhal toho, aby mu jednorázová částka byla přiznána za všechna tři zmíněná odsouzení a k žádosti připojil všechna tři rehabilitační usnesení.

Jak je však zřejmé z rozhodnutí, rozhodla žalovaná kladně pouze o poskytnutí jednorázové částky za druhé a třetí odsouzení v trvání osmi a tří měsíců a také - z nejasných důvodů - o poskytnutí částky za vykonanou správní vazbu, zatímco zamítla žádost o přiznání nároku v části odpovídající době strávené v táboře nucených prací.

Žalobce v opravném prostředku (žalobě) namítl, že mu nebyla přiznána jednorázová částka za první věznění v trvání deseti měsíců (dobu v opravném prostředku vymezil rozmezím 14. 5. 1949 až 3. 4. 1950) a brojil proti tomu, že mu nebyla přiznána jednorázová částka za období, kdy byl zařazen do tábora nucené práce.

Žalovaná ve svém vyjádření uvedla, že si je vědoma pochybení, neboť ačkoli žalobce žádal o přiznání nároku také za dobu prvního věznění (1949 – 1950) a doložil rehabilitační rozhodnutí, nebyly opatřeny pro rozhodnutí potřebné skutkové podklady.

Žaloba je zčásti důvodná.

Nárok, jehož přiznání se žalobce domáhá, je nárokem osoby uvedené v § 2 odst. 1 citovaného zákona, tedy osoby, která splňuje podmínky politického vězně tak, jak je tento zákon v uvedeném ustanovení pro účely založení nároku na poskytnutí jednorázové peněžní částky podle tohoto zákona vymezuje.

Podle ustanovení § 2 odst. 1 zákona č. 261/2001 Sb. se právo na poskytnutí jednorázové peněžní částky podle tohoto zákona vztahuje na občany České republiky, kteří byli vězněni mezi 25. 2. 1948 a 1. 1. 1990 a u kterých bylo rozhodnutí o jejich věznění zcela nebo částečně zrušeno podle zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, ve znění pozdějších předpisů, nebo podle zákona č. 198/1993 Sb., o protiprávnosti komunistického režimu a o odporu proti němu.

Nárok na poskytnutí jednorázové peněžní částky tak zákon váže na současné splnění tří podmínek; musí být splněna podmínka občanství České republiky, dále to, že občan byl na základě soudního rozhodnutí vězněn v době mezi 25. 2. 1948 a 1. 1. 1990 a konečně též podmínka, že rozhodnutí o jeho věznění bylo zcela nebo z části zrušeno buď

podle zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci nebo podle zákona č. 198/1993 Sb., o protiprávnosti komunistického režimu a o odporu proti němu.

Žalobce osvědčil české státní občanství. Ohledně prvního věznění v letech 1949 – 1950 předložil správnímu orgánu toliko rehabilitační unesení Okresního soudu v Chebu ze dne 17. 8. 1990; z něj je patrné jen to, že žalobce byl v původním řízení odsouzen k nepodmíněnému trestu, že ohledně tohoto odsouzení je rehabilitován a trestní stíhání ve věci bylo zastaveno. Tímto usnesením – ani žádným jiným dokladem ve spise – není však prokázáno, zda, kdy a jak dlouho si žalobce uložený trest odpykával. Chybí tedy průkaz druhé podmínky nutné pro vznik nároku – totiž toho, že žalobce byl „vězněn“. Tvrdí-li žalobce v opravném prostředku, že dobu věznění uvedl, mýlí se, přinejmenším takové tvrzení není součástí žádosti. Je tak prokázáno jen to, že žalobce byl odsouzen a že toto odsouzení bylo v rehabilitačním řízení zrušeno. Není však prokázán vlastní výkon trestu odnětí svobody.

Ačkoli žalovaná zpravidla v jiných řízení důsledně postupuje podle § 3 odst. 3 a 4 správního řádu a respektuje povinnost správního orgánu zjistit spolehlivě skutečný stav věci doplněním spisu, v posuzované věci došlo k pochybení, protože – na rozdíl od ostatních dob věznění u druhého a třetího odsouzení – nebyl vyžádán žádný doklad o věznění v letech 1949 až 1950.

Žalovaná tak porušila zákon ve dvou směrech: jednak nerozhodla o celé žádosti (protože žádost se domáhala přiznání jednorázové částky také za deset měsíců prvního věznění v letech 1949 – 1950), jednak – v souvislosti s tím – nezjistila řádně a úplně skutečný stav věci, aby mohla o žádosti jako celku rozhodnout.

Tím došlo k porušení ustanovení o řízení (správního řádu), a protože tu je namístě zásadní doplnění skutkového stavu, využil soud ustanovení § 76 odst. 1 písm. c) s. ř. s. a napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil žalované k dalšímu řízení (§ 78 odst. 1 a 4 s. ř. s.). V něm pak musí žalovaná doplnit zjištění skutkového stavu o průkaz trvání doby výkonu trestu ohledně prvního odsouzení a znovu o žádosti jako celku rozhodnout.

Žaloba však není důvodná potud, domáhá-li se žalobce také přiznání jednorázové částky za dobu strávenou v táboře nucených prací.

O zařazení do tábora nucené práce a o době trvání pobytu v něm podle zákona č. 247/1948 Sb., o táborech nucené práce, rozhodovaly tříčlenné komise jmenované krajskými národními výbory; rozhodnutí těchto komisí byla rozhodnutími správních orgánů a nikoli soudů; nemohlo tak přicházet do úvahy jejich zrušení soudy podle zákona č. 119/1990 Sb. Stejně tak i zákon č. 198/1993 Sb.: ten umožnil v ustanovení § 6 soudu na návrh zrušit nebo zmírnit trest uložený za trestný čin, na který se nevztahovala rehabilitace podle zákona č. 119/1990 Sb., prokáže-li se během řízení, že jednání odsouzeného směřovalo k ochraně základních lidských a občanských práv a svobod ne zjevně nepřiměřenými prostředky. Protože ale zařazení do tábora nucené práce právně nebylo trestem, uloženým za trestný čin (i když v některých případech mohlo na soudní odsouzení následně navazovat, jako také v posuzované věci), nemohlo být rozhodnutí o zařazení do tábora nucené práce ani podle zákona č. 198/1993 Sb. zrušeno a žalobce to ani netvrdí.

Rozhodnutí o zařazení do tábora nucených prací vyslovená podle zákona č. 247/1948 Sb., o táborech nucené práce, byla ovšem zrušena ze zákona již dříve, a to ustanovením

§ 17 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, který současně založil nárok takto postižených osob na peněžní náhradu (výši náhrady pak upravuje nařízení vlády č. 165/1997 Sb.).

V této části žalobních námitek proto soud žalobci nepřisvědčil.

Žalobce měl v řízení úspěch a měl by proto právo na náhradu nákladů řízení. Náhradu však v žalobě nežádal. Proto soud vyslovil, že žalobci se náhrada nákladů nepřiznává. Žalovaná neměla ve věci úspěch a náhrada nákladů řízení jí proto nepřísluší (§ 60 odst. 1 s. ř. s.).

Poučení: Proti tomuto rozhodnutí nejsou opravné prostředky přípustné.

V Brně 21. srpna 2003

JUDr. Michal Mazanec
předseda senátu